

POSTANOWIENIE

14 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 14 lutego 2024 r. w Warszawie
zażalenia I. W.
na postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z 25 stycznia 2023 r., II Ca
1039/22,
wydanego w sprawie z wniosku I. W.1
z udziałem I. W.
o podział majątku wspólnego

uchyla zaskarżone postanowienie w pkt 3.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Staszowie postanowieniem z 28 marca 2022 r., I Ns 90/18,
wydanym w sprawie o podział majątku wspólnego, w zakresie nakładów na majątek
osobisty uczestnika orzekł następująco:

- ustalił wysokość tych nakładów, w sumie z majątku wspólnego i osobistego
wnioskodawczyni, na 406 720 zł (pkt V postanowienia),
- zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni 203 360 złotych tytułem
rozliczenia nakładów (pkt VI),
- oddalił w pozostałym zakresie żądanie wnioskodawczyni o rozliczenie
nakładów (pkt VII).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że małżonkowie na niezabudowanej działce uczestnika wybudowali i wykończyli dom oraz trwale związali z gruntem 3 garaże blaszane. Sąd ustalił wartość nieruchomości na 452 260 zł, wartość samego gruntu na 45 540 zł, i obliczył wartość nakładów na nieruchomość uczestnika jako różnicę tych sum. Sąd stwierdził w uzasadnieniu, że wnioskodawczyni nie wykazała wysokości nakładów ze swojego majątku osobistego na budowę i wykończenie domu, i dlatego przyznał jej od uczestnika połowę wartości nakładów.

Na skutek apelacji wnioskodawczyni Sąd Okręgowy w Kielcach zaskarżonym postanowieniem uchylił do ponownego rozpoznania postanowienie Sądu Rejonowego w pkt VII, tj. w części oddalającej żądanie uczestniczki z tytułu rozliczenia nakładów ponad zasądzoną sumę 203 360 złotych.

Sąd drugiej instancji uznał, że postanowienie Sądu Rejonowego jest wewnątrznie sprzeczne. Sąd ten uznał, że przynajmniej część nakładu w wysokości 406 720 zł pochodzi z majątku osobistego wnioskodawczyni, tj. ze sprzedaży za 140 000 zł spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego. Jednocześnie Sąd całość nakładów rozliczył w sposób właściwy dla nakładów z majątku wspólnego, tj. przyznał wnioskodawczyni połowę wartości. Ponadto Sąd pierwszej instancji nie ustosunkował się do twierdzeń wnioskodawczyni, że w skład nakładów z jej majątku osobistego wchodzi dokonana przez nią spłata wspólnego kredytu w wysokości 6000 zł oraz pokrycie kosztu wykonania elewacji domu w wysokości 48 884 zł. Sąd Okręgowy uznał, że oddalając żądanie zwrotu nakładów ponad sumę 203 360 złotych Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W zażaleniu uczestnik zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz brak wskazania, jakie czynności winien podjąć Sąd pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na podstawie art. 684 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd z urzędu ustala skład i wartość tego majątku. Przepis ten jest podstawą odrębnego rozstrzygnięcia, tj. sąd nie ustala składu i wartości majątku tylko przesłankowo, w celu ustalenia dokonania podziału oraz ustalenia

spląty lub dopłaty, lecz w samym rozstrzygnięciu ustala skład i wartość majątku wspólnego.

Natomiast roszczenie o zwrot nakładów z majątku wspólnego na osobisty i odwrotnie (art. 45 k.r.o.), chociaż na podstawie art. 45 § 2 k.r.o. i art. 567 § 1 k.p.c. jest rozstrzygane w postępowaniu nieprocesowym, podlega regułom właściwym dla roszczenia procesowego o zapłatę (post. SN z 19 lipca 2012 r., II CSK 660/11). Dotyczy to także orzekanego z urzędu zwrotu nakładów na majątek osobisty z majątku wspólnego (art. 45 § 1 zdanie 1 k.r.o.). Zatem sąd ustala wartość nakładów tylko przesłankowo, a nie w wyodrębnionym rozstrzygnięciu, w celu zasądzenia odpowiedniej sumy od małżonka wzbogaconego. W obydwu przypadkach drugiemu małżonkowi (zubożonemu) co do zasady przysługuje połowa wartości nakładów. Wspólna wierzytelność o zapłatę wartości nakładów z majątku wspólnego na osobisty z chwilą ustania wspólności dzieli się równo między małżonków (art. 379 k.c.), a tym samym w połowie wygasa (nie można być swoim własnym dłużnikiem). W przypadku nakładu z majątku osobistego na wspólny obydwójce małżonkowie także po połowie powinni zwrócić nakład, czyli małżonkowi, który dokonał nakładu, przysługuje od drugiego połowa wartości nakładu.

W postępowaniu o podział majątku wspólnego w ogóle nie rozpoznaje się roszczeń o zwrot nakładu z majątku osobistego na osobisty drugiego małżonka. Jednak dotyczy to tylko nakładów dokonywanych wprost z majątku osobistego na osobisty. W niniejszej sprawie nakładem z majątku wspólnego na osobisty uczestnika było wybudowanie i wykończenie domu. Wnioskodawczyni podniosła, że dokonała z majątku osobistego nakładu pieniężnego na dom będący nakładem z majątku wspólnego na osobisty uczestnika. W takim przypadku, przed podziałem na dwie równe części wchodzącej w skład majątku wspólnego wierzytelności wobec wzbogaconego uczestnika w wysokości 406 720 zł, należy część tej wierzytelności przyznać wnioskodawczyni – jako zwrot jej nakładu na majątek wspólny (podobnie, z nieco innym uzasadnieniem, uchwała SN z 16 grudnia 1980 r., III CZP 46/80, OSNCP 1981/1, poz. 206).

Po przedstawieniu zasad rozliczania nakładów można ocenić, czy Sąd Rejonowy rozpoznał istotę sprawy oddalając roszczenie wnioskodawczynie o zapłatę ponad sumę 203 360 zł z tytułu nakładów.

Sąd pierwszej instancji, mimo niekiedy nieprecyzyjnie wyrażonych ocen prawnych, dokonał prawidłowej subsumpcji, czyli przypisania ustalonemu stanowi faktycznemu określonych konsekwencji prawnych. Sąd prawidłowo uznał, że nakład w postaci budowy domu na gruncie uczestnika, jako dokonany w czasie małżeństwa, należy rozliczyć jako nakład z majątku wspólnego, aczkolwiek w tym miejscu nie powołał art. 31 § 1 k.r.o. W kolejnym kroku Sąd uznał, że wnioskodawczynie nie wykazała nakładu finansowego ze swojego majątku osobistego na budowę i wykończenie domu (czyli swojego nakładu na wspólny nakład).

Zatem Sąd Rejonowy rozpoznał istotę sprawy, co nie znaczy, że prawidłowo rozstrzygnął o żądaniu wnioskodawczynie z tytułu nakładów. Zastrzeżenia Sądu odwoławczego dotyczą stanu faktycznego, a ściślej braku ustalenia, że wnioskodawczynie przeznaczyła na budowę domu środki pieniężne z majątku osobistego. Przy tym Sąd Okręgowy nie zarzucił nieprzeprowadzenia dowodów, lecz nienależytą ocenę przeprowadzonych dowodów, czyli w istocie zarzucił naruszenie art. 231 k.p.c. (niewyciągnięcie prawidłowych wniosków co do faktów z innych ustalonych faktów) oraz art. 233 § 1 k.p.c., co jednak nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy. Dlatego, ze względu na naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., zaskarżone orzeczenie zostało uchylone.

Jak wyżej wskazano, orzeczenie zawarte w pkt V postanowienia Sądu pierwszej instancji (ustalenie wysokości nakładów na nieruchomość uczestnika) nie powinno zostać wydane. Jednak zostało wydane, jest prawomocne i wiąże przy rozpoznaniu apelacji wnioskodawczynie od orzeczenia w pkt VII. Oznacza to, że Sąd drugiej instancji ograniczony jest nie tylko wysokością żądania zgłoszonego przez wnioskodawczynię z tytułu nakładów, lecz także ustaleniem, że suma nakładów na działkę uczestnika wynosi 406 720 zł. Sąd nie może ustalić, że ewentualne sumy wykazane przez wnioskodawczynię powiększają sumę wartości nakładów na nieruchomość uczestnika, a jedynie może ustalić podstawy do uznania, że część

wierzytelności wspólnej w wysokości 406 720 zł przypada wnioskodawczyni w całości, a nie w połowie.

(A.T.)

[a!]